

NATION, CLASS AND GENDER IN THE TELEVISED NOBEL BANQUET

HILLEVI GANETZ

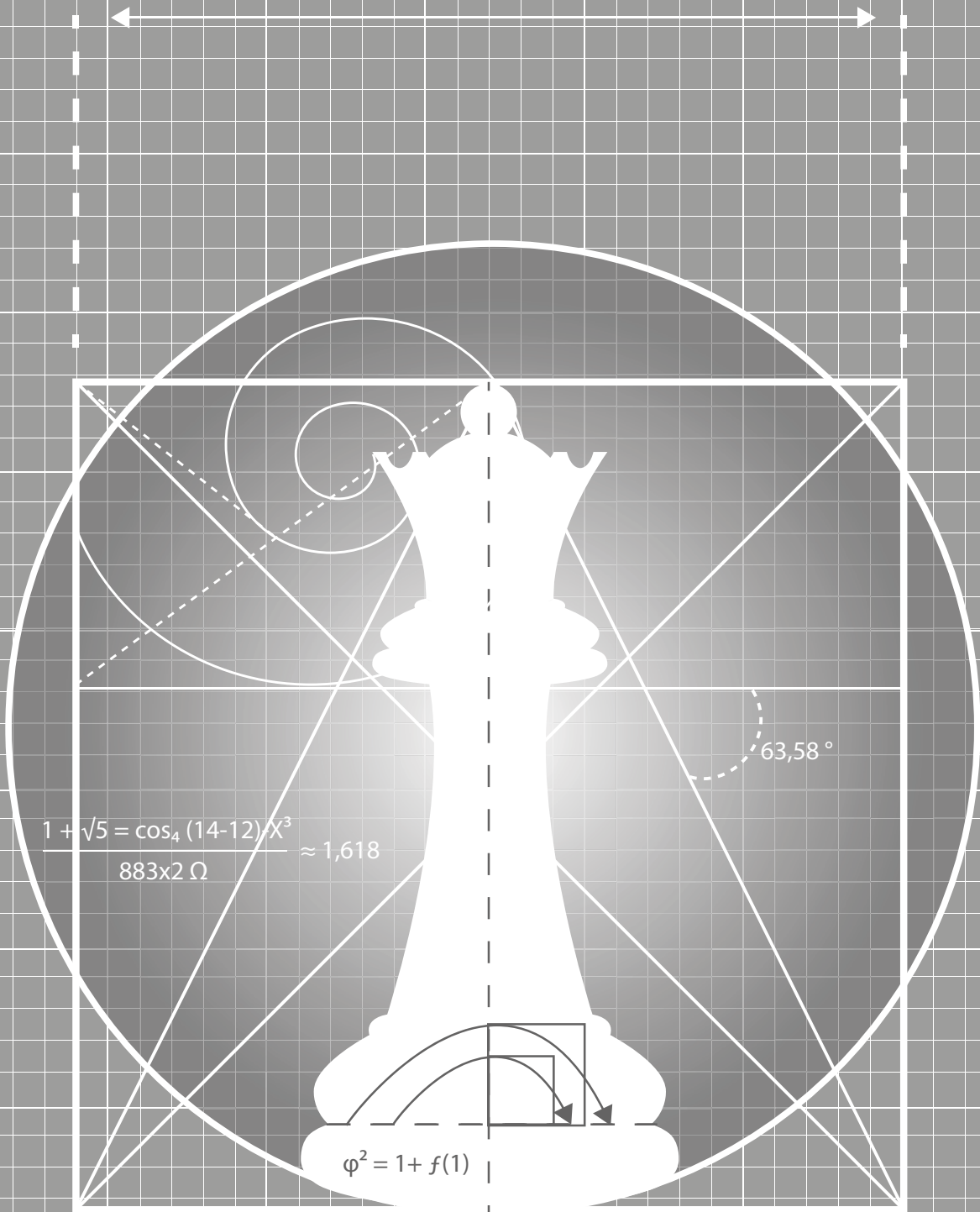
Keywords

Nobel Prize, television, the Swedish queen, science, nation, class, gender

Summary

This article investigates the relation between science and nation, class and gender respectively in the televised Nobel Banquet. The purpose is to show how different power structures intersect at political, cultural and social levels. The body of the Swedish Queen is used as a lens in order to analyse intersectional power dimensions. Drawing on cultural studies, media studies, and gender studies, this article examines the mediated persona of the Queen in the televised Nobel Banquet via contextualised textual analysis. The televised Nobel Banquet, like the awards ceremony preceding it, provides representations of both science and a social elite. But not all representatives of the Swedish elite equally attract the gazes of the cameras: the focus of attention is in particular on the Swedish queen, who since her Nobel debut in 1976 has received more TV time than anyone else – male or female, scientist or not, from the banquet. How is her body represented in the televised Nobel Banquet? And what are the consequences of these representations for the image of science?

The analysis shows that the body of the Queen signifies that ideal femininity, heterosexuality, class affiliation, and nationality are important and normative factors in the discourse of science; its findings destabilise notions of objectivity and neutrality. In the televised Nobel Banquet, her body is a symbol of the aspired status of science, representing its desire to belong among the heterosexual and white elites as well as an acknowledgement of a traditional, ideal femininity.

Med hjälp av drottningens kropp som en komplex symbol för nation, klass och genus, och med avstamp i feministisk vetenskapskritik, visar Hillevi Ganetz hur vetenskapens objektivitet destabiliseras i relation till samhälle och kultur. Analysen av sammanflätade maktstrukturer på multipla nivåer synliggör hur Nobelbanketten cementerar bilden av vetenskaparen som en vit man och hur kvinnliga vetenskapare görs till ett tredje kön.

DROTTNINGENS KROPP OCH VETENSKAPENS PRIS

HILLEVI GANETZ

Varje år, den 10 december, firas Nobeldagen. Det är en dag då världens mest framstående forskare prisas genom att Nobelprisen i kemi, fysik och medicin eller fysiologi delas ut, alltså de naturvetenskapliga pris som denna artikel fokuserar. Nobeldagen utgör kulmen på en flera veckor lång period då vetenskap speglas i press, radio, tv och digitala medier.

Sveriges television (SVT) sänder hela dagen, såväl från själva prisutdelningen som från kvällens Nobelbankett. Den tv-sända Nobelbanketten är den del av Nobeldagen som har flest tittare. Cirka 1,2 miljoner ser på banketten, nästan dubbelt så många som själva prisutdelningen. Kvällsprogrammet är cirka fem timmar långt och består av såväl direktsänt material som i förväg inspelat sådant. Nobelstiftelsen är kvällens värd och även den som bjuder in gästerna. Tv-rättigheterna innehas av ett av stiftelsens dotterbolag, Nobel Media, som också ställer vissa krav på SVT om vad sändningen ska innehålla. Banketten kan alltså ses som en "science-media coupling", för att låna en term från Peter Weingart (1998), forskare verksam inom Science and Technology Studies (STS). I fortsättningen kommer banketten att förstås som en sådan, det vill säga som en samproduktion där både medier och vetenskapssamhället är lika mycket involverade.

Hedersgästerna på banketten är, naturligtvis, Nobelpristagarna och deras familjer. Men dessa utgör bara en mindre del av de ungefär 1300 inbjudna gästerna som äter middag i stadshusets Blå hall. Vid honnörsbordet sitter – förutom Nobelpristagarna och deras partners – den svenska kungafamiljen som idag består av kungen, drottningen och deras tre barn med respektive partner. Runt om i hallen sitter andra kända personer från politik, näringsliv, kyrka, vetenskap och kulturområdet, alla klädda i full gala. Levande ljus och vackra blomsterarrangemang pryder borden, på vilka en lyxig trerättersmeny med tillhörande viner serveras. Klimax utgörs av dessertparaden, komplett med musik och gnistrande fyrverkerier.

Med andra ord får tittarna se ett grandios firande av vetenskapen. Varför behöver vetenskapen denna iscensättning? Helt grundläggande handlar det om att tillförsäkra vetenskapen en hög status. Detta är inget kontroversiellt påstående. Kvällens värd, Nobelstiftelsen, och de fyra prisutdelande kommittéerna (kopplade till Kungliga Vetenskapsakademien, Karolinska institutet, Svenska akademien samt det norska Stortinget) är alla mycket medvetna om att exempelvis de kungligas närvaro ökar vetenskapens status. Ett exempel är en före detta medlem i Nobelkommittén för fysik som säger:

A: Kungafamiljen sprider glans och ära, och för allmänheten så tror jag också det är så att när dom... Dom ser... fysik, kemi och fysiologi eller medicin blandat med en *kungafamilj* så, så blir det en effekt, det tror jag! /.../ Kungaeffekten!
(Intervju 131010)

Men "kungaeffekten" kan också ha problematiska implikationer, bland annat att vetenskapen kan överskuggas av glamour och kändisar. Sådana farhågor luftas också inom vetenskapsområdet, där man oroas över att den blandning av seriositet och underhållning som ju kännetecknar banketten, kan sänka vetenskapens status (Ganetz 2015). Dessa farhågor delas dock inte av en vetenskapsjournalist på *Svenska Dagbladet*:

Hur mycket de prisbelönta upptäckterna än populariseras, så hamnar de inte i samtalen kring köksborden eller i fikarummet, på samma sätt som kungligheterna på festen gör. Och det är faktiskt inte ett problem. Nobelpriset som varumärke står för sig självt. Festveckan i december slänger en strimma från strålkastarna på vetenskapen också. (Baltscheffsky 2005)

Frågan är om det verkligen är så enkelt som Baltscheffsky framställer det: den meningsproduktion som kungafamiljen ger upphov till reser problematiska frå-

gor rörande nation, klass och genus, något som vetenskapssamhället borde diskutera på djupet om man vill bli associerad med eller inte.

Den tv-sända Nobelbanketten innehåller alltså både representationer av vetenskap och vetenskapare *samt* av en samhällelig elit. Representationerna skapar *mening* som är djupt rotad i en specifik tid och ett specifikt samhälle och kultur. Men det är inte bara representanterna för den svenska eliten och kungligheterna i allmänhet som drar till sig kamerornas blickar, utan i synnerhet den svenska drottningen, som har fått mer tv-tid under Nobelfesten än någon annan, alltsedan sin debut 1976, inkluderat Nobelpristagarna.

Med utgångspunkt i denna iakttagelse används här representationen av drottningens kropp i Nobelbanketten som en lins för att studera relationen mellan vetenskap, samhälle och kultur. Vad innebär sättet att visa upp drottningens kropp för representationen av vetenskap i den tv-sända Nobelbanketten? Denna artikel föreslår att drottningens kropp är en komplex symbol för vetenskapens strävan att tillhöra eliten, något som involverar specifika idéer om nation, klass och genus, vilket i sin tur ställer frågor om vetenskapens neutralitet och objektivitet.

I det följande avsnittet redogörs för de teoretiska utgångspunkterna och artikelns teoretiska analysram. Därefter situeras artikeln i relation till tidigare forskning, vilket följs av en redogörelse för material och metod. Därpå följer artikelns tre empiriska analysavsnitt: nation, klass, och genus. Artikeln avslutas med en presenta-

tion och problematisering av resultat och slutsatser.

Teori

Min forskning om Nobelbanketten härstammar ytterst från den långa diskussion som förts inom (och utom) genusvetenskapen om främst den naturvetenskapliga forskningens förmåga till objektivitet och neutralitet. Till denna diskussion har flera feministiska vetenskapsteoretiker bidragit. Donna Haraway (1988) menar att all kunskap är situerad, objektivitet i traditionell mening är omöjlig. Även Sandra Harding (1995) menar att en traditionell objektivitet är omöjlig, men att en feministisk, ”stark” objektivitet bör bygga på socialt situerad kunskap, medan Helen Longino (1996) pläderar för att utföra vetenskap som feminist snarare än att kalla något för feministisk vetenskap. Karen Barad (2003) å sin sida menar att forskaren inte är en neutral iakttagare utan en medskapare av världen hen studerar.

Även om dessa vetenskapsteoretiska diskussioner har varit viktiga i diskussionen om vetenskapens objektivitet och neutralitet, så kvarstår ändå i stort uppfattningen om (natur)vetenskap som objektiv, neutral och immun mot påverkan av det samhälle och den kultur som omger den, vilket inte minst de ovan omnämnda feministiska vetenskapsteoretikerna påpekar. Samtidigt är all forskning, inklusive naturvetenskap, ytterst beroende av just samhälle och kultur, inte minst ekonomiskt. Det gör att beskrivningar av vetenskap präglas av en dubbel retorisk position: vetenskapen sägs vara autonom i förhållande till samhället

samtidigt som vetenskaps betydelse för samhället ständigt betonas. Ett framhållande av autonomi tjänar som argument för att vetenskapliga fakta står fria från kulturell och samhällelig påverkan, *samtidigt* som vetenskapens samhälleliga nytta ständigt måste bevisas. Mot bakgrund av de vetenskapskritiska, feministiska, frågorna kring vetenskapens objektivitet och neutralitet studeras här vetenskapens relation till samhälle och kultur med utgångspunkt i drottningens kropp.

Denna artikel gör inte anspråk på att undersöka vem drottningen ”verkligen” är, utan på att förstå representationen av en person som socialt och kulturellt konstruerad. Den studerar den medierade personan ”drottningen” i den tv-sända Nobelbanketten. Termen ”medierad person” avser inte bara en bild som skapats av medierna och som är löst kopplad till en levande person (Evans 2005: 19), utan även en bild som skapats av både medier och vetenskap i samarbete.

Denna artikel använder sig av teorier från främst tre forskningsfält: här används teorier hämtade från Cultural Studies, som Beverley Skeggs (1997), Kim Dovey (1999) och Sara Ahmed (2007), från medievetenskap som Peter Weingart (1998), Raka Shome (2001), och Anders Ekström (2004), samt genusvetenskap som Julia Kristeva (1992) och Christine Battersby (1989). I det följande kommer det att framgå närmare hur dessa teorier tillämpas då de är invävd i analysen.

Ett intersektionellt perspektiv är centralt i denna artikel, då syftet är att belysa hur olika maktstrukturer är sammanflä-

tade på olika nivåer, till exempel på de politiska, kulturella eller samhälleliga nivåerna. Ett intersektionellt perspektiv väcker frågor om hur makt och ojämlikhet vävs in i så kallade identitetskategorier, såsom kön/genus, sexualitet, ålder, klass, funktionalitet och etnicitet (de los Reyes, Molina och Mulinari 2002). Genom att hävda att det finns flera maktstrukturer som är beroende av varandra öppnar ett intersektionellt perspektiv för att fokusera på hur dessa maktstrukturer samverkar. I exempelvis sin kända artikel där begreppet intersektionalitet stipulerades, visade Crenshaw (1991) hur fördomar om genus och ras samverkade i det amerikanska domstolsväsendet. Drottningens kropp används här som en lins för att undersöka relationen mellan vetenskap respektive nation, klass och genus. Även om det med nödvändighet blir en mer skissartad analys av dessa maktdimensioner i en artikel som denna, menar jag att ett intersektionellt perspektiv är nödvändigt för att närmare förstå den komplexa relationen mellan vetenskap och samhälle.

Tidigare forskning

Det finns mycket lite kritisk forskning om Nobelpriset, särskilt de naturvetenskapliga prisen. Tidigare forskning har närmast sig Nobelpriset från andra perspektiv (exempelvis Altman 1978; Zuckerman 1996; Feldman 2000; Lindahl 2001; Norberg 2001; Joseph 2002). Den hittillsvarande Nobelforskningen har framför allt fokuserat vilka och varför vissa forskare får Nobelpriset (eller inte). Det saknas ett kritiskt perspektiv på de naturvetenskapliga

prisen och deras relation till medier. Det är väl nästan onödigt att påpeka att även ett kritiskt, feministiskt perspektiv helt saknas. Men det finns två viktiga undantag (som dock inte är genusorienterade): Mulkay (1984) har ur ett socialinteraktionistiskt perspektiv studerat de korta tacktal som representanter för varje pris-kategori håller på banketterna och hur dessa tal balanserar mellan att lyfta fram sina egna och andras insatser. Källstrand (2012) har studerat representationen av Nobelprisen i pressen åren 1897–1911 och funnit att ett genomgående drag var att Nobelprisen lyftes fram som en källa till nationell stolthet.

Nobelsändningarna kan med medieforskarna Daniel Dayan och Elihu Katz (1992) förstås som en årligen återkommande mediehändelse, då de följer en standardiserad narrativ modell för hur ett sådant ”ska” berättas, nämligen att det innehåller de tre symboliska elementen tävlingar, erövringar och kröningar (*Contests, Conquests and Coronations*). Ett Nobelpris i fysik, medicin eller kemi är resultatet av konkurrens mellan olika forskare och forskarlag som tävlar om att först komma fram till lösningen på ett problem. Denna lösning innebär ett erövrande av kunskap som premieras genom en kröning i form av ett prestigefullt mångmiljonpris. Det är den akademiska kröningen tittarna får se i prisutdelningen och Nobelbanketten. Medieforskaren Nick Couldry (2003) har kritiserat Dayan och Katzs (1992) modell och menar att den bygger på en förståelse av mediehändelser som går ut på att medieindustrin så att säga skildrar verk-

ligheten. Couldry menar att det är medieindustrin som konstruerar händelsen och inför istället begreppet medieritual. Men det finns kanske ett tredje sätt att förstå relationen mellan medier och vetenskap i Nobelbanketten. Jag vill se relationen och resultatet i form av representationer av vetenskap som en *samkonstruktion* (Ekström 2004), då banketten helt klart är konstruerad av medierna, men också reglerad och påverkad av vetenskapssamhället och inte minst Nobelstiftelsen. Denna stiftelse är dominerad av vetenskapare och tv-rättigheterna ägs av Nobel Media AB, ett dotterbolag i Nobelsystemet som har stort inflytande över tv-sändningen. I den tv-sända banketten produceras genom denna samkonstruktion gemensamma idéer och uppfattningar om vad vetenskap är som har sin grund både i vetenskapssamhället och medierna, liksom i samhället och kulturen i stort.

Forskningen om medier och kungligheter är inte omfattande. Blain och O'Donnells (2003) arbete jämför olika monarkier i Europa (dock inte den svenska) ur ett medieperspektiv. Plunkett (2003) studerar ett tidigt fall av medialisering, nämligen den av drottning Victoria av Storbritannien. I Sverige har Kristina Widestedt (2006, 2009) gett viktiga bidrag till forskningsfältet medier och (den svenska) monarkin. Anna Adeniji (2014) analyserar kärlek utifrån kronprinsessan Victorias medierade bröllop. Men denna artikel står allra mest i skuld till medieforskaren Raka Shome (2001). Den kan ses som en fortsättning på hennes kända artikel om prinsessan Diana, vithet, nation

och femininitet, men där klassperspektivet har fått större plats.

Material och metod

Nobelbanketten är ett av svensk televisions allra äldsta programformat, vilket ger möjlighet till historisk komparation av hur vetenskap iscensätts. Nobelbankettens tv-historia började redan 1950, sex år innan den officiella starten för SVT, då prisceremonin samt fem minuter från banketten visades för första gången via tv-teknologi för särskilt inbjudna i Lilla Konserthussalen och i biografen Royal (Lemmel 1999). Filmen var gjord av prins Wilhelm Bernadotte. 1959 direktsändes banketten i 45 minuter från Stadshuset: först på 1980-talet började bankettsändningar att bli längre. Idag omfattar de nästan fem timmars direktsändning, med förinspelade intervjuer och bakgrundsmaterial insprängda. Banketten kan ses som en genrehybrid, bestående av vetenskapskommunikation och prisgala. Till exempel är likheterna mellan sändningarna av Oscarsgalan och Nobelbanketten stora (Ganetz 2015). Båda programmen fokuserar kändisar, de innehåller överraskningsmoment och har ett fokus på mode. Båda programmen tar upp stor plats i tablåerna, är symboliska ritualer och domineras av vita män, är globala event och har stor ekonomisk betydelse för pristagarna (se Levy 2003).

Artikeln bygger på närläsning av mer än 80 timmars tv-sändning av banketten. Förutom enstaka sändningar 1959, 1963 och 1970 finns samtliga banketter tillgängliga i Kungliga Bibliotekets mediearkiv

från 1976 och framåt. Med tanke på bankettsändningarnas längd har jag analyserat vartannat år, från 1976 till 2015, vilket, tillsammans med de tre tidiga sändningarna, sammanlagt blir 24 utsändningar. Jag har sett igenom alla dessa program och kategoriserat dem med avseende på en mängd olika typer av sekvenser som har relevans för mina forskningsfrågor. Dessutom har intervjuer gjorts med centrala personer inom Nobelsystemet och med personer på SVT som arbetat med produktionen av banketten.

För denna artikel har jag på en övergripande, tematisk nivå identifierat och i min analys koncentrerat mig på de sekvenser där drottningen står i centrum (i bild och/eller kommentarer) och sekvenser där frågor om nation, klass och genus i relation till vetenskap varit aktuella. Därefter har en mer djupgående, tolkande analys genomförts. Den metod som används är kontextualiserad textanalys, med vilket menas att den tv-text som utgörs av Nobelbanketten analyseras i förhållande till det samhälle och den kultur den är sprungen ur. Det jag alltså främst har intresserat mig för i analysen är samspelet mellan de intratextuella och extratextuella nivåerna.

Nation

Hela den kungliga familjen deltar i Nobelbanketten. Som sådan representerar den nationen Sverige, eftersom monarki innebär att en individ eller en familj representerar en politisk eller nationell gemenskap. I Sverige har statsöverhuvudet ingen formell politisk makt sedan den konstitutionella

reformen 1974. Kungen och hans familj är idag en symbol för svensk historia och nationen Sverige (Åse 2009). Men detta betyder inte att kungafamiljen är utan inflytande: den ideologiska makt kungligheter har – som inflytelserika opinionsledare och maktsymboler – visar att monarkin fortfarande är en viktig institution i samhället och på det kulturella, symboliska planet (Widestedt 2006; Adeniji 2014).

Men det är inte bara kungafamiljen som symboliserar nationen på banketten: hela evenemanget är utformat som ”svenskt”. Den dåvarande VD:n för Nobelstiftelsen Stig Ramel började lägga upp evenemanget på 1970-talet. En definitiv vändpunkt kom 1991 då Nobelpriset firade sin 90:e födelsedag. Ramel tog kontakt med en grupp kreatörer och delgav dem idén att man skulle använda jubileet för att lansera svenskt konsthandverk. Nobelservisen togs fram, vilken inkluderade porslin, glas, bestick och dukar. Servisen integrerades i en gemensam idé om blomarrangemang, mat och servering: ”Av nobelbanketten utformades ett totalkonstverk, där serveringen kombinerades med musik och dans i lysande processioner och där temat de fyra kontinenterna gick igen i färg och ton”, förklarade Stig Ramel stolt (Ramel 1994: 269).

Även maten på banketten har en nationell känsla. Ett vanligt återkommande element i tv-sändningarna är intervjun med kvällens kock som alltid understryker hur viktigt det är att maten ska kännas svensk och innehålla ingredienser från olika delar av Sverige. Även musiken – både på prisutdelningen och på banketten – bör gärna vara svensk. Engström (1987) pekar på att musiken var svensk redan vid den första prisutdelningen 1901:

När Nobelfesterna började sändas i radio (1928) och sedermera även i televisionen (eurovision 1961) skärptes ytterligare kraven på dem som spelade och sjöng. Nobelfesten blev mer och mer ett världsevenemang, Sverige måste representeras musikaliskt av sina bästa artister. (Engström 1987: 7)

Och så ser det ut även idag: exempelvis var det musikaliska temat för 2015 års Nobelbankett ”Den svenska musikkatten i modern tappning”.

Att banketten präglas av ”svenskheter” är ingen självklarhet. Alfred Nobel var en internationalist som levde och verkade i flera länder. Hans idé att Nobelpriset inte skulle vara ett pris reserverat för svenska forskare väckte debatt och protester på sin tid (Källstrand 2012). Ändå har banketten alltid haft – trots Alfred Nobels internationalistiska ambitioner – ett distinkt ”svenskt” drag.

Med andra ord, nationen Sverige är mycket närvarande i Nobelbanketten genom åren, symboliserad genom mat, artister, musik och kungafamiljen. Sammantaget symboliserar allt detta en liten nation, belägen i de norra utkanterna av Europa.

Antropologen Ulf Hannerz (2017) menar att det Sverige egentligen firar den 10:e december varje år är sig själv, känslan av att för en dag stå i centrum för världens uppmärksamhet – periferin blir centrum.

Men det är inte den svenska kungen eller de tre nu vuxna barnen som får mest uppmärksamhet av kamerorna. Det är drottningen som står i kamerornas intressefokus, som får mest kameratid. Men det är inte drottningen som ett talande subjekt tv-tittarna möter. Faktum är att under de dryga 80 timmarna tv-sändning som denna artikel baseras på, så hörs hon inte säga ett enda ord, i motsats till kungen som har en viktig ceremoniell funktion då han öppnar middagen med en skål för "the great donor" Alfred Nobel. Det är istället hennes klänningar, hennes håruppsättningar och juveler som kommenteras av programledarna i beundrande ordalag. Det är hennes hår, ansikte, hud, nacke, skuldror, händer, bröst och höfter – hennes *kropp* – som tv-kamerorna ständigt dras till och smeker med blicken. Kamerorna avbildar henne i helbild, vilket ger kontexten, samt i halvbild och närbild, vilket ger en känsla av intimitet och personlig relation till henne. Tv-producenten för banketten nämner till och med att hen instruerar sina kamerapersoner att visa drottningen i bild åtminstone var 15:e minut för att publiken inte ska tappa intresse för programmet (intervju 140227).

Drottningens hudfärg är vit, något som aldrig kommenteras i sändningarna, även om hennes kropp ständigt är i centrum. Hennes, och även resten av kungafamiljens hudfärg är tätt sammanvävd med idén om

nationen Sverige, nämligen att landet är en liten nation i norra Europa där människor har vit hudfärg.

Begrepp som nation och nationalism har under en lång tid diskuterats i internationell forskning (exempelvis Billig 1995; Yuval-Davies 1997; Anderson 2006). De har alla kritiskt ifrågasatt det naturliga i idén om nationen och visat att nationer är politiska konstruktioner, baserade på maktrelationer. Nationell gemenskap, tillhörighet och identitet är baserade på uteslutningar och hierarkier. För att ta ett exempel: svensk och även europeisk identitet bygger på uteslutandet av icke-vita kroppar.

Även vetenskap associeras med vita kroppar. Sedan 1957 har *Draw-A-Scientist-Test*, så kallade DAST, genomförts med barn, vilka alla tecknar vetenskapare som vita (Finson 2002). Även elever från minoritetsgrupper tecknar vetenskapare med kaukasiska drag. Vetenskapen är alltså symboliskt vit. Men det är inte bara på ett symboliskt plan som vetenskap är vit: siffror från US National Science Foundation visar att människor som har "Black, Hispanic or Native" bakgrund, utgör bara 13 procent av hela den arbetskraft som kallas för STEM (Science, Technology, Engineering and Math) (Basile och Lopez 2015). Även i en begränsad kontext som Nobelbanketten upprepas detta mönster. Stockholms stadshus och banketten är med Sara Ahmed (2007) ett vitt rum.

Begreppet vithet, i Ahmeds mening, beskriver inte bara människor som råkar ha en viss hudfärg, det är också en identitet som ger befogenhet åt en viss grupp

människor att medvetet (eller omedvetet) upprätta ekonomisk och kulturell hegemoni över andra grupper på rasistiska grunder (Levine-Rasky 2002: 4f). Men "ras" och hudfärg kan inte enkelt ses som synonymer då ras är så att säga ett större begrepp som inkluderar exempelvis härkomst, socioekonomisk status och etnicitet. Just i denna artikel som är en analys av visuella representationer begränsar jag mig dock till att tala om hudfärg.

Ahmed noterar att icke-vita kroppar i vita rum antingen framhävs eller göms. I Nobelbanketten döljs de icke-vita kropparna medan framför allt drottningens vita kropp framhävs, vilket ytterligare understryker uppfattningen att Sverige är en vit nation – och att även vetenskapen är vit. Raka Shome (2001) påminner oss om att den (brittiska) nationen symboliseras genom den kungliga familjens vithet. Den där ingående vita, heterosexuella, kvinnliga överklasskroppen kan inte föreställas utanför en normerande idé om ett nationellt patriarkat. I Nobelbanketten fungerar drottningens kropp som en sådan påminnelse och som en reflektion av vetenskapens vithet.

Klass

Nobelgalan är den fulländade men konstlade bilden av lekamligt överflöd och safirskimrande överklass, där man kan tillåta sig att kommentera ständsmässigheten, klasskänslan, etiketten och trendriktigheten hos deltagarna [...].
(Furhammar 2005)

Citatet ovan är del av en artikel som publicerades i *Dagens Nyheter* där tv-kronikören Leif Furhammar kritiserar Nobelbanketten ur ett klassperspektiv. Och han har en poäng: när tv-kameran sveper över kungafamiljen och de 1300 gästerna visas det övre skiktet av svensk ekonomisk, politisk och kulturell elit, sittande tillsammans med representanter för vetenskapen. "Det är en ära att få vara här. Inte alla blir bjudna till Nobelbanketten". Så säger ett barn som blir intervjuad efter att just ha sjungit för det illustra sällskapet. Detta är ett återupprepat mantra år efter år: banketten är bara för en utvald elit, resten av oss kan bara delta som publik, som voyeur, genom dess televiserade mediering.

Etnologen Marlene Hugoson (2007) jämför Nobelfesten med renässansbanketten och 1500–1700-talsseden att människor fick närvara vid kungliga och påvliga måltider utan att själva sitta med till bords. Samma sak är det med Nobelbanketten dit ett mycket begränsat antal människor har tillträde. Men de som inte är bjudna kan ändå delta, genom tv-mediet. Flera olika organisationer ordnar egna Nobelfester, men det som intresserar Hugoson (2007) mest är de privata hemmafesterna. Vid sidan av maten spelar kläderna en huvudroll

i dessa. Här finns enligt Hugoson drag av både lek och ironi. Tiaror köps i leksaksaffären, klädkoden med långklänning hålls strikt, liksom etiketten. Just detta att privata Nobelbanketter utmärks av att så långt som möjligt vara en trogen kopia av originalet samtidigt som man förhåller sig ironiskt och lekfullt till detta, intresserar Hugoson. Hon noterar att man håller på med olika typer av rollspel som oftast går ut på att härma överklassens manér: ”Du förstår, det är *sååå* konstigt, jag fick ingen inbjudan i år” eller ”Du förstår, kökspigan har ledigt ikväll, så jag fick göra *allt själv*” (2007: 119). Dessa kommentarer visar att tittarna uppfattar Nobelbanketten som klasskodad. Men samtidigt som man alltså raljerar med överklassen väljer man ändå att iscensätta just ett överklassevenemang, både vad gäller form och innehåll. Detta visar på den ambivalens som så ofta vidlåder klassmässiga strävanden uppåt. Samtidigt som elitens status, ekonomi och stil är attraktiva och något som många önskar sig, så finns det en insikt om att allt detta egentligen är ouppnåeligt.

Även platsen där Nobelbanketten är lokaliserad – alltså Stockholms stadshus – är väsentlig att analysera ur ett klassperspektiv. Under senare år har begrepp som rum och plats blivit viktiga i medieforskningen (se exempelvis Couldry och McCarthy 2004; Jansson och Falkheimer 2006; Lash och Lury 2007). Istället för att bara se medier som förmedlare av en samling texter och berättelser, så har medieforskare även intresserat för hur exempelvis medieinstitutioner är påverkade av geografiska faktorer och hur rum

och platser är organiserade. Platser påverkar mediernas narrativ, produktion och konsumtion. Detta är inte minst synligt i tv-sändningarna från Nobelbanketten. Det är till och med möjligt att påstå att platsen, det vill säga stadshuset, innehar en av huvudrollerna i sändningarna eftersom iscensättningarna av det är så vanligt förekommande, åren igenom. Platser berättar historier, menar arkitekturhistorikern Kim Dovey (1999). De är historiskt givna narrativ om genus, ”ras”, sexualitet, funktionalitet och klass. Vad berättar då Stockholms stadshus för historia?

Bland annat berättar huset en historia om klass och nation. Stadshuset byggdes med ett italienskt renässanspalats som förlaga och invigdes 1923. Blå hallen, där banketten går av stapeln, är ett rum med väggar av tegel som aldrig varit blå. När arkitekten Ragnar Östberg såg de handslagna tegelstenarna bestämde han sig för att inte täcka dem med blå puts. Den enorma hallen är 50 meter lång, 30 meter bred och 22 meter hög. Gyllene salen, där man dansar efter middagen, är dekorerad med 18 miljoner bitar guldmosaik som berättar om Stockholms historia. Stadshuset är såväl externt som internt dekorerat med målningar och skulpturer, några allegoriska och några föreställande historiska figurer.

Dovey (1999) föreslår ett antal dimensioner av plats/makt. Några av dem är högst relevanta för att förstå stadshuset. För det första kan dimensionen natur/historia observeras i hur arkitekten, både vad det gäller interiör och exteriör, har naturaliserat svensk historia. Den svenska

historian framstår som en oavbruten och framgångsrik rörelse framåt mot nutiden. För det andra reflekteras dimensionen identitet/skillnad i hur "svensk identitet" konstrueras i relation till De Andra. Ett exempel är mosaiken föreställande Mälardrottningen där öst och väst framställs som beundrande staffagefigurer i bildens nedre del. För det tredje avtecknar sig dimensionen dominant/undertryckt i stadshusets enorma dimensioner, såväl utvändigt som invändigt. Stadshuset ger besökaren en överväldigande känsla av rikedom, auktoritet och elegans som förvandlar subjektet till ett subjekt i dess ursprungliga betydelse, det vill säga en undersåte.

Platsen berättar alltså en historia om ädel börd, stolt historia, makt och politik. Det är ett vitt rum, en förlängning av den vita kropp som det är utformat utifrån. Allt detta inramar Nobelbanketten, vilket bidrar till att vetenskap associeras med dessa element. Därför är det också motiverat att återvända till frågan om vetenskapens status och den ömtåliga balansen i att hävda dess samhällliga relevans samtidigt som dess oberoende. Det kan nämligen diskuteras om det är möjligt för vetenskapen att hävda sin självständighet i relation till den överväldigande byggnad som omger den, om inte associationerna till makt, klass och den svenska nationen gör att anspråken försvagas.

Den ultimata representanten för överklassen är kungafamiljen. Som nämnts ovan representerar den en vit nation i norra Europa. Men drottningens ursprungliga nationalitet är inte svensk. Hennes icke-

svenska (brasiliansk/tyska) bakgrund är välkänd men ändå sällan ifrågasatt, trots hennes uppenbara accent. Ändå passerar hon i alla sammanhang, inklusive Nobelbanketten, vilket kan förklaras med

Det är ett vitt rum, en förlängning av den vita kropp som det är utformat utifrån.

hennes klasstillhörighet. Som Twine (1996) noterar i sin intressanta studie av "rasblandade" kvinnor med afrikanskt ursprung: en vit identitet är socialt konstruerad och kan antas under speciella ekonomiska, demografiska och sociala omständigheter, det vill säga om individen kommer från medel- eller överklassmiljöer. Detta gäller också den svenska drottningen: genom sin överklasstillhörighet blir hon lättare accepterad som "svensk" än många andra med en annan klassbakgrund skulle bli.

Drottningens kropp är klassmärkt också på andra sätt. Den är slank och i god form, bär de Leuchtenbergiska safirerna, dyra *haute couture*-klänningar och noggrant arrangerade frisyrier och make-up som det tagit timmar av skickligt hantverksarbete för att åstadkomma. Hennes överlägsna skönhet och elegans bekräftas av de ständigt närvarande tv-kamerorna och de upprepade lovorden från programledarna, vilket får som resultat att hennes kropp framstår som normen. Vetenskaparnas kroppar utgör däremot exempel på många olika typer, omärkta av strikta kroppsregimer. Några är lite överviktiga, andra är inte det. Många bär glasögon. Några har

brytt sig om sitt hår och sin klädsel, andra har uppenbart inte varit så intresserade. Men framför allt är de inte unga, de bär sin ålder tydligt i sina ansikten. Detta är inte fallet med drottningen vars flerfaldiga, troligtvis dyra, ansiktsoperationer har gett henne ett ansikte nästan omärkt av ålder.

Sammantaget ger evenemangets pompa och ståt, den omgivande byggnaden och den inbjudna kulturella och samhälleliga eliten, en klasskodad kontext åt vetenskap, vilket ytterst symboliseras genom drottningens kropp. I detta ljus framstår vetenskapen som långt ifrån autonom, neutral eller fri i förhållande till samhälle och kultur.

Genus

Hittills har jag mest talat om drottningens kropp som en symbolisk bekräftelse av vetenskapens elitstatus och diskuterat de implikationer gällande nation och klass som denna kropp för med sig, vare sig det handlar om manliga eller kvinnliga vetenskapsare. Men nu är det dags att gå djupare in i ett element av drottningens kropp som åstadkommer fler problem för kvinnliga vetenskapsare än manliga. Jag talar om genus.

I så gott som alla *Draw-A-Scientist-Tests* som har gjorts sedan 1957 ritas vetenskapsaren som en man. Vetenskapsaren är en vit, medelålders man i vit labbrock och glasögon som gör experiment i ett laboratorium (Finson 2002). Även denna symboliska representation har en materiell bas, tydligt skönjbar även i Nobelkontexten: av 911 Nobelpris har 836 gått till män, 48 till kvinnor och 26 till organisationer

(siffrorna gäller till och med 2016). Arton av de 48 kvinnorna är Nobelpristagare i fysik, kemi eller medicin/fysiologi.

Kvinnliga kroppar är en anomali inom vetenskapen. Flera forskare har diskuterat genibegreppets starka koppling till manligt genus. Till exempel har Leslie med flera (2015) visat att det finns ett tydligt samband mellan betoningen av genialitet och hur många kvinnor som disputerar inom ett ämne: ju större betoning på briljans desto färre kvinnor som disputerar.

Från grekerna till idag har genialitet setts som något som bara män kan uppnå, eftersom enbart män ses som kreativa och aktiva. En intelligent kvinna är alltså en omöjlighet (Battersby 1989). Oklarheten i vad en genial kvinna är – om hon nu inte är en ”riktig” kvinna – har genom åren åstadkommit osäkerhet och obehag hos omgivningen. Den kvinnliga kroppen blir med Julia Kristeva (1992) ett *abjekt*, ett begrepp som fångar in de känslor av hot men också välbehag som är förknippade med den tidiga upplevelsen av moderns kropp. Dessa känslor har rötter i latensen och manifesteras i förkroppsligade känslor av skräck och avsky för allt som hotar individens identitet eller den samhälleliga ordningen. Obehaget som abjektet väcker resulterar ofta i att omgivningen försöker att manövrera in det i igenkänningsbara kategorier. Sådana processer kan ses i de intervjuer med pristagarna som interfolierar banketten; där kan iakttas olika strategier för att så att säga ”normalisera” de kvinnliga pristagarna genom att manövrera in dem i igenkänningsbara kvinnliga stereotyper som modern eller den intuitiva

kvinnan som bedriver forskning baserat på känslor. De kvinnliga pristagarna representeras som vad de är (kvinnor, mödrar), medan de manliga däremot representeras som vad de gör (fritidsintressen, vetenskap) (Ganetz 2015).

Representationerna av kvinnliga forskare vittnar alltså om en osäkerhet om hur kvinnliga genier ska skildras. Men drottningens femininitet står utom allt tvivel. Först av allt: hon är inte en forskare. För det andra är hon mor till tre barn, alla närvarande vid banketten. För det tredje är hennes man, kungen, också närvarande vid banketten, där han har en viktig ceremoniell funktion som handlande och talande subjekt. Därför inkarnerar drottningens kropp inte bara moderlighet utan också ”rätt” sexualitet, heterosexuallitet. Charlotte Tornbjer (2002) menar att en av kungens och drottningens viktigaste funktioner är att fungera som symboliska föräldrar till sitt folk. I Nobelbanketten är drottningen inte bara en symbolisk mor till det svenska folket: hennes kropp är också en reell moderlig, heterosexuell kropp, representerad i relation till vetenskap. Det är en tyst, vacker kropp, ett objekt och ett mål för beundrande blickar. Drottningens kropp representerar därför en underordnad sexualitet, inordnad i ett traditionellt, heteronormativt genussystem (jämför Shome 2001).

Ett viktigt element i en traditionell femininitet är mode. I Nobelkontexten är en respektabilitet vad gäller klädsel viktig, men inte bara där: respektabilitet är centralt för den normerande typ av kvinnlighet som är dominant i västlig senmoder-

nitet. I Beverley Skeggs (1997) intervjuer med kvinnor från arbetarklassen framträder respektabilitetens finmaskiga nät tydligt. Att vara respektabel innefattar inte bara att framställa en passiv heterosexuell sexualitet, ytterst inriktad på giftermål och familj. Även sätt att klä sig och tala på, matvanor, träning, smak, utbildning, kulturkonsumtion, ja, allt som skänker ökat kulturellt kapital gör kvinnorna respektable. Kläder är ett särskilt intressant område som kvinnorna talar mycket om.

Respektabilitet är inte en statisk företeelse, utan de element som utgör respektabiliteten ser olika ut beroende på exempelvis tid, plats, klass och etnicitet. Kort sagt: respektabiliteten är kontextuell. I den kontext som utgörs av Nobelbanketten har drottningen aldrig fått kritik för sin klädsel, tvärtom hyllas hon i så gott som varje sändning med en lång kavalkad av sina klänningar genom åren till tonerna av ABBA:s ”Dancing Queen”. Hennes framställning av en respektabel femininitet tycks ligga i linje med en kulturell förväntan på hur en kvinnlig kropp representeras i vetenskapliga sammanhang. Likt prinsessan Diana reduceras hon till mode- och moderlighetsdiskurser (Shome 2001: 331).

Det är bara kvinnors yttre som kommenteras i Nobelbanketterna, åren igenom. Mäns kroppar kommenteras inte och jämförs heller inte med kvinnors kroppar, eller med varandras. Däremot omnämns männens gärningar, ofta exempelvis i samband med att deras medaljer diskuteras. Det är bara kvinnors kroppar som jämförs med andra kvinnors kroppar.

Ett exempel är det återkommande inslaget där en känd stylist plockar upp tre av de elegantaste damerna på banketten och där sedan deras smycken, håruppsättningar och klänningar förevisas och diskuteras. Drottningen är inte delaktig i dessa ”skönhetstävlingar”, hennes överlägsna skönhet och femininitet verkar vara utom all tävlan. Hennes kropp fungerar istället som norm, *den* ideala femininiteten, som varje kvinna jämförs med, direkt eller indirekt. Ingen av de närvarande kvinnorna, inte ens de eventuella kvinnliga pristagarna som är de verkliga hedersgästerna, kan tävla med henne. Ideologin som formas inför våra ögon säger att ideal femininitet är detsamma som den disciplinerade, värdefullt klädda och noggrant stylade kvinnliga kroppen.

Hur viktigt det är med en kvinnlig respektabilitet reflekteras i de återkommande diskussionerna om hur djup en uringning kan vara i ett Nobelsammanhang. De visar hur väsentligt det är att reproducera den ”rätta” feminina respektabiliteten i ett elitistiskt, vetenskapligt sammanhang. Många svenskar kommer nog ihåg debatten om Birgit Friggebos ”för” generösa uringning 1992. I det programmet hör man hur kommentatorn lätt konsternerad letar efter orden då kameran kommer till Friggebo vid honnörsbordet och slutligen säger ”Birgit Friggebo kan möjligen beskrivas ha en djärv kreation aftonen till ära”. Året efter, 1993, påpekar kommentatorn att ”här sitter Birgit Friggebo med en något högre skuren klänning”. Denna uringning förföljer henne fortfarande och finns bland annat omnämnd i

hennes biografi på Wikipedia. Prinsessan Madeleines djupa uringning från 2002 blev också omdiskuterad. Den eldröda klänningen var ritad av henne själv. Statsminister Göran Persson, som var hennes bordsherre, påstods också ha tittat lite för djupt i uringningen. Men i ett annat, mindre traditionellt och högtidligt sammanhang skulle damernas uringning inte ha väckt någon uppmärksamhet, då kvinnors klädsel ofta inbegriper ett uppvisande av kroppen och naken hud. Detta visar vikten av att kontextualisera respektabilitet då gränserna för exempelvis kvinnlig ”sexighet” varierar med tillfälle. I ett prestigefyllt och elitistiskt sammanhang som Nobelbanketten är spelutrymmet mer begränsat. Den kvinnliga kroppen får inte skandalisera sammanhanget genom allt för mycket kvinnlig ”vulgaritet” i form av naken hud och sexighet då dålig smak och för djupa uringningar förknippas med lägre klasser och en icke-respektabel femininitet (Skeggs 1997: 161). Det är i detta perspektiv koncentrationen på drottningens kropp ska tolkas, eftersom hon kan anses representera en idealisk, respektabel kvinnlighet i relation till eliten, inkluderande vetenskapen.

Drottningens kropp – formad av strikta kroppsregimer – vittnar om en individ som tagit sitt ansvar gällande disciplineringen av den egna kroppen. Hennes kropp ser ut som den ideala kvinnliga kroppen och återspeglar de kulturella normer som säger att en kvinna aldrig får upphöra att bry sig om sitt utseende. Men hon får inte gör det för mycket och för tydligt, kvinnligheten får inte bli ett spektakel som i

Birgit Friggebos fall eller för utmanande som prinsessan Madeleines urningning. Inte heller får kvinnlighet iscensättas för lite, som de kvinnliga vetenskaparnas odisciplinerade kroppar är exempel på. Då drottningens kropp representeras som normen och inkarnationen av den ideala femininiteten, sätts ett frågetecken kring de kvinnliga vetenskaparnas kroppar. De framstår så att säga som en mellankategori, inte riktiga kvinnor och inte riktiga män då de inte når upp till bilden av en ideal kvinnlighet eller en ideal vetenskapsman.

Slutord

I denna artikel har drottningens kropp fungerat som en lins för att diskutera hur olika maktdimensioner korsas i en kontext där vetenskap är central, här den tv-sända Nobelbanketten. Jag menar dock inte att de briljanta vetenskaparna är oviktiga i förhållande till drottningen. Även om Nobelpristagarna inte får samma uppmärksamhet av tv-kamerorna som hon, så framställs de som talande subjekt, som genier vars upptäckter är hela festlighetens *raison d'être*.

I Nobelbanketten representeras vetenskaparen som vit, medborgare i en västerländsk nation och tillhörande en privilegierad klass, vilket understryks av hur drottningens kropp representeras i sammanhanget. En prestigefull miljö omger vetenskapen, vilken ger associationer till politisk makt, överklass och nationen Sverige – en bild långt ifrån idén om den neutrala och från samhället fristående vetenskapen. I Nobelbanketten är alltså den ena sidan av den dubbla retorik

som nämndes ovan osynlig: det är främst vetenskapens nytta och status som tonar fram som viktigt, medan autonomi och frihet framstår som mindre intressanta att lyfta fram.

Drottningens kropp – formad av strikta kroppsregimer – vittnar om en individ som tagit sitt ansvar gällande disciplineringen av den egna kroppen.

Drottningens kropp säger också en hel del om vetenskap i relation till genus. Drottningen är kvinna, feminin, vilket vetenskapen inte är då den sedan århundraden förknippats med män och maskulinitet (se exempelvis Merchant 1980; Schiebinger 1989). Fokuseringen på drottningens kropp vittnar om att inom vetenskapens diskurs bör femininiteten vara tyst, moderlig, passiv och respektabel. Det är en vacker, vit, smal och heterosexuell kropp som bekräftas av de evigt närvarande kamerorna, vilka producerar en känsla av intimitet och en personlig relation mellan tittare och drottningen. Detta står i motsats till de (få) briljanta vetenskapskvinnornas liv och arbete. De kvinnliga pristagarna kan inte tävla med drottningen inom den ideala femininitetens område, inte heller kan de tävla med de manliga vetenskaparna inom forskningens område eftersom manlig genialitet är normerande.

De kvinnliga vetenskaparna blir så att

säga ett tredje kön. De framstår som objekt, ”Det som inte respekterar gränser, platser, regler. Det som är mittemellan, det tvetydiga, det blandade” (Kristeva 1992: 28). För att handskas med de ambivalenta, störande känslorna som det objektala framkallar, försöker producenterna sortera in vetenskapskvinnorna i traditionella kategorier. ”Problemet” (för producenterna) är dock att det inte riktigt kan lyckas, då de kvinnliga pristagarnas briljans utmanar den kvinnliga stereotyp som drottningen kan inordnas i. Samtidigt är den ideala femininiteten så starkt framhåvd i Nobelbanketten att den faktiska kvinnliga genialitet som ändå återfinns ständigt undermineras.

Slutligen, är det möjligt att spåra några förändringar i representationen av drottningen under de 40 år hon befunnit sig i centrum för uppmärksamheten på banketten? Med hennes stigande ålder har kamerornas uppmärksamhet allt mer kommit att flyttas över till de yngre, kvinnliga medlemmarna av kungahuset, särskilt kronprinsessan. Men representationen av femininitet har varit densamma. Till exempel fokuserade kamerorna under Nobelbanketten 2015 de två gravida prinsessornas kroppar, vilket ligger helt i linje med representationen av den ideala femininitet som etablerats under de många åren genom fokuseringen på drottningens kropp.

Referenser

- Adeniji, Anna (2014) Royal love: Gender, power, and national identity in the Swedish crown princess wedding. Jónasdóttir, Anna G. och Ferguson, Ann (red) *Love: a question for feminism in the twenty-first century*. New York: Routledge.
- Ahmed, Sara (2007) A phenomenology of whiteness. *Feminist Theory* 8(2): 149-168.
- Altman, Leo (1978) How they pick the Nobel Winners. *American Medical News* 21(46): suppl. 10.
- Anderson, Benedict (2006) *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Baltscheffsky, Susanna (2005) Victoria lockar mer än pristagarna. *Svenska Dagbladet* 2005-10-02.
- Barad, Karen (2003) Posthumanist performativity: toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 28(3): 801-831.
- Basile, Vincent och Lopez, Enrique (2015) And still I see no changes: enduring views of students of color in science and mathematics education. *Science Education* 99(3): 519-548.
- Battersby, Christine (1989) *Gender and genius: towards a feminist aesthetics*. London: The Women's Press.
- Billig, Michael (1995) *Banal nationalism*. London: Sage.
- Blain, Neil och O'Donnell, Hugh (2003) *Media, monarchy and power*. Bristol/Portland: Intellect.
- Couldry, Nick (2003) *Media rituals: A critical approach*. New York & London: Routledge.
- Couldry, Nick och McCarthy, Anna (2004) *MediaSpace: place, scale and culture in a media age*. London: Routledge.
- Crenshaw, Kimberlé (1991) Mapping the margins: Intersectionality, identity politics and violence against women of color. *Stanford Law Review* 43(6): 1241-1299.
- Dayan, Daniel och Katz, Elihu (1992) *Media events: the broadcasting of history*. London: Harvard University Press.
- de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari, Diana (red) (2002) *Maktens olika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.
- Dovey, Kim (1999) *Framing places: mediating power in built form*. London: Routledge.
- Ekström, Anders (red) (2004) *Den mediala vetenskapen*. Nora: Nya Doxa.
- Engström, Bengt Olof (1987) Musik att få Nobelpris till. En studie i Nobelfesternas historia. *Kungliga Musikaliska Akademiens årsskrift 1987*.
- Evans, Jessica (2005) Celebrity, media and history. Evans, Jessica och Hesmondhalgh, David (red) *Understanding media: inside celebrity*. Maidenhead: Open University Press.
- Feldman, Burton (2000) *The Nobel prize: a history of genius, controversy and prestige*. New York: Arcade Publishing.
- Finson, Kevin D. (2002) Drawing a scientist: What we do and do not know after fifty years of drawing. *Bradley University School Science and Mathematics* 102(7): 335-345.
- Furhammar, Leif (2005) Klasskamp. Skärande kontrast mellan Nobelfest och Robinson. *Dagens Nyheter* 22 december 2005.
- Ganetz, Hillevi (2015) The Nobel celebrity-scientist: genius and personality. *Celebrity Studies* 7(2): 234-248.

- Hannerz, Ulf (2017) Swedish encounters: notes of a native son. Hannerz, Ulf och Gingrich, Andre (red) *Small countries: Structures and sensibilities*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Haraway, Donna (1988) Situated knowledge: the science question in feminism as a site of discourse on the privilege of partial perspective. *Feminist Studies* 14(3): 575-599.
- Harding, Sandra (1995) Can feminist thought make economics more objective? *Feminist economics* 1(1): 7-32.
- Hugoson, Marlene (2007) Den alternativa nobelfesten. En tv-publiks festdeltagande. Hugoson, Marlene (red) *Bodil lajv. Festskrift till Bodil Nildin-Wall*. Uppsala: Universitetstryckeriet.
- Jansson, André och Falkheimer, Jesper (red) (2006) *Geographies of communication: the spatial turn in media studies*. Göteborg: Nordicom.
- Joseph, Anton (2002) Distinction awards: Prize guys. *Health Service Journal* 112(5792): 26-27.
- Kristeva, Julia (1992) *Fasans makt: en essä om abjektion*. Göteborg: Daidalos.
- Källstrand, Gustav (2012) *Medaljens framsida. Nobelpriset i pressen 1897-1911*. Stockholm: Carlssons.
- Lash, Scott och Lury, Celia (2007) *Global culture industry: the mediation of things*. Cambridge: Polity Press.
- Lemmel, Birgitta (1999) Nobelfesten – festernas fest – en storslagen akademisk fest! (1999-05-06, opublicerad timeline, Nobelmuseets bibliotek).
- Leslie, Sarah-Jane, Cimpian, Andrei, Meyer, Meredith, Freeland, Edward (2015) Expectations of brilliance underlie gender distributions across academic disciplines. *Science* 347(6219): 262-265.
- Levine-Rasky, Cynthia (2002) Introduction. Levine-Rasky, Cynthia (red) *Working through whiteness: international perspectives*. Albany: State University of New York Press.
- Levy, Emanuel (2003) *All about Oscar: the history of the academy awards*. New York & London: Continuum.
- Lindahl, Sten (2001) The Nobel prize centennial 1901–2001: Some aspects on Alfred Nobel, the selection procedure and a few prizes. *Journal of Nippon Medical School* 68(4): 296-300.
- Longino, E. Helen (1996) Can there be a feminist science? Garry, Ann och Pearsall, Marilyn (red) *Women, knowledge and reality: explorations in feminist philosophy*. New York & London: Routledge.
- Merchant, Carolyn (1980) *The death of nature: women, ecology, and the scientific revolution*. San Francisco: Harper & Row.
- Mulkay, Michael (1984) The ultimate compliment: A sociological analysis of ceremonial discourse. *Sociology* 18(4): 531-549.
- Norberg, Erik (2001) *Spåren efter Nobel*. Årsbok för Riksarkivet och Landsarkiven.
- Plunkett, John (2003) *Queen Victoria – first media monarch*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Ramel, Stig (1994) *Pojken i dörren: minnen*. Stockholm: Atlantis.
- Schiebinger, Londa (1989) *The mind has no sex? Women in the origins of modern science*. Cambridge: Harvard University Press.

Shome, Raka (2001) White femininity and the discourse of the nation: re/membering princess Diana. *Feminist Media Studies* 1(3): 323-342.

Skeggs, Beverley (1997) *Formations of class and gender: becoming respectable*. London: Sage.

Tornbjer, Charlotte (2002) *Den nationella modern. Moderskap i konstruktioner av svensk nationell gemenskap under 1900-talets första hälft*. Lund: Nordic Academic Press.

Twine, France Winddance (1996) Brown-skinned white girls: Class, culture and the construction of white identity in suburban communities. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography* 3(2): 205-224.

Weingart, Peter (1998) Science and the media. *Research Policy* 27(8): 869-879.

Widestedt, (2006) Constructions of national identity, gender hierarchy and social order in Swedish royalty reporting. Paper presented at the 56th ICA conference, Dresden.

Widestedt, Kristina (2009) Pressing the centre of attention: three royal wedding and a media myth. Jönsson, Mats och Lundell, Patrik (red) *Media and monarchy*. Göteborg: Nordicom.

Yuval-Davis, Nira (1997) *Gender and nation*. London: Sage.

Zuckerman, Harriet (1996) *Scientific elite: Nobel laureates in the United States*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Åse, Cecilia (2009) *Monarkins makt: nationell gemenskap i svensk demokrati*. Stockholm: Ordfront.

Nyckelord

Nobelpriset, television, den svenska drottningen, vetenskap, nation, klass, genus

Hillevi Ganetz

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap

Stockholms universitet

106 91 Stockholm

E-post: hillevi.ganetz@gender.su.se